

ההמצאה של בן הזוג¹

L'invention du partenaire

ז'אק-אלן מילר, 16 ביוני 2005

כשאתה הולך לפגוש פסיכואנליטיקאי, אתה נתקל בבן זוג – בן זוג חדש שלא פגשת בחיך, ואשר איתו אתה עומד לשחק תפקיד חדש (*partie*). על מנת שהתפקיד הזה יתממש, על שניכם, עליך ועליו, להיות נוכחים בכבודכם ובעצמכם! התפקיד משוחק אך ורק בדיבור.

אבל מדוע? מדוע שמישהו יוסיף לחיי את התפקיד הזה שיש לשחק, ואת בן הזוג הזה לדיבור? את בן השיח המשלים הזה, שבנוסף, יש להודות, מדבר כל כך מעט? אנחנו עושים את זה כשאנחנו לא מוצאים את עצמנו עם בן הזוג בחיינו.

זה כמובן יכול היה להיות פשוט יותר אם היה דבר כזה "אינסטינקט מיני". דיי בפשטות, אם האינסטינקט המיני היה קיים במרחב האנושי, לא הייתה פסיכואנליזה, מכיוון שלא היינו צריכים לשאול את עצמנו שאלות, כי היה קיים כוח עיוור ואילם שהיה מנחה אותך, ומוביל אותך לעבר בן הזוג שאיתו אתה חייב להיות, סוג של בן הזוג, הסוג הסטנדרטי, זה שמתאים לך.

ובכן, זה כפי הנראה יכול היה להיות אידיאלי. חוץ מזה, זה כנראה הרעיון או האידיאל שיכול להיות לאדם בנוגע למיניות של בעלי חיים. לא צריך להיות פסיכואנליטיקאי בכדי לדעת שלא כך הדברים מתרחשים במרחב האנושי. המיניות האנושית אינה עוברת דרך האינסטינקט. בן האדם לא פונה ישירות לבת זוג. עליו לעבור דרך לבירינט שלם, דרך מבוכים (*mazes*), דרך ארמון אמיתי של תעתועים, דרך מבואות סתומים, והמיניות שלו מתנפצת, בעייתית, סותרת, ובסופו של דבר, אפשר לומר, כואבת. אין אינסטינקט, יש פונקציות מסובכות ביותר - יש איווי (*desire*), התענגות (*jouissance*), אהבה. ומעל לכל, אין הסכמה בין כל אלה, אין הרמוניה, הם אינם מתכנסים לעבר בן הזוג שיהיה הטוב, שאיתו האדם יוכל לדעת בוודאות שהוא בטוב.

קודם – האיווי. האיווי אינו אינסטינקט מפני שהאינסטינקט יודע, גם אם הידע הזה נשאר אטום. האינסטינקט תמיד אומר בשקט את אותו דבר, הוא קבוע. איווי לעומת זאת, להיפך, הוא אינו יודע, הוא תמיד קשור לשאלה אחרת, הוא בעצמו שאלה: למה אני באמת מתאוה? האם זה האיווי האמיתי שלי? האם האיווי שלי הוא טוב או רע, האם הוא מזיק, האם הוא אסור? האם מה שאני מאמין שהוא האיווי שלי אינו אלא אשליה? והשאלה הזו לגבי האיווי עשויה להוביל לאבדן עצות, למבוכה, לשיתוק. על כן, האיווי איננו יודע. כמובן, יש את מה שאני תובע. מה שאני תובע שאני מאמין שהוא האיווי שלי, אבל האם זה באמת מה שאני מתאוה לו? לכן, בשונה מהאינסטינקט, האיווי אינו קבוע, הוא איננו בלתי-משתנה, אבל, אם ניתן לומר זאת, הוא לסירוגין, בא והולך. הוא נע במחזוריות, לעיתים הוא מתפזר, לעיתים הוא ממוקד, לעיתים הוא אפילו מחוסל, נעלם. ברגע זה אני אומר שאני משועמם או מדוכא.

¹ בצרפתית – <https://www.causefreudienne.net/linvention-du-partenaire/>

באנגלית - <https://mailchi.mp/e029835f209b/jouissance-desire-love?e=e1f7d56108>

הנה משהו, מישהו, שאני באמת מתאוה לו, והנה, קיבלתי את זה, ולפתע, ברגע שזה מוצע לי להתענגותי, כשכל מה שעליי לעשות זה ליהנות מזה (*jouir*), האיווי מאפיל. ואם אני נהנה (*jouis*) מזה, האם זה נהיה טוב יותר? עלול להתברר לי, שבכל פעם שאני נהנה ממשהו או ממישהו, אני פחות נהנה מהם. מה שנהייתי ממנו, ערכו פוחת, והאיווי שלי מצטמצם והולך.

על כן, גם אם האיווי שלי אינטנסיבי, אינטנסיביות זו אינה נותנת שום ערבות קבועה, לא לי ולא לאחר, מכיוון שהאיווי יכול לעבור למקום אחר או לדהות או להצטמצם עם הזמן. מעבר לזה, האיווי הוא לא רק שלי. האינטנסיביות כן. זה אמור להיות רשום בטבע שלי, לתפקד באופן אוטומטי. אבל זה לא המקרה עם האיווי. האיווי תלוי בנסיבות, בסיטואציה, ויותר מכל, באחר אליו הוא פונה. האיווי שלי קשור לאיווי של האחר בדרכים רבות. האיווי שלי יכול להדהד את האיווי של האחר. אז זה יהיה הכרחי שהאחר יתאוה כדי שאני אתאוה בתורי. אז אני אתור אחר הסימנים של האיווי שלו על מנת להתאוות. המשמעות יכולה להיות, לומר שאני מתאוה למה שהוא מתאוה לו, לאשר לעצמי מה זה שהוא מתאוה לו. אבל זה עשוי גם לומר שאני צריך להתאוות לדבר אחר מזה שהוא מתאוה לו, כדי שהאיווי שלי יהיה שלי ובשבילי, כדי שאני אהיה עצמי, כדי שלא איעלם באיווי שלו. האיווי הזה לאחר שמשדל אותי, שמסית אותי, שרוצה ממני משהו שמטריד אותי (*dérange*) בשגרה שלי, אני יכול גם לשנוא אותו, להתאוות לחסל אותו, לתעב את המופעים שלו, להשמיד כל סימן שלו. יש גם דרך נוספת – למצוא באיווי של האחר מצפן עבורי, כשהוא מהווה מכשול, גבול, חוק, כשהוא אוסר את האיווי. כאשר הוא אומר זה לא צריך להיות מושא לאיווי, אז אני יודע איפה האיווי נמצא. אז אני יודע שמה שאני מתאוה לו הוא מה שכרוכה בו אשמה, זה שאין זכות לקבלו, שהוא אסור.

כמובן שיכולתי לתת דוגמאות, אבל אני לא מתכוון לתת כאלה. זה אתם שיכולים לתת אותם, מפני שאני חושב שכולם יכולים למצוא משהו מוכר במה שאני אומר כאן, ברגע זה או אחר, בצד זה או אחר, לזהות את שכניהם, את בני הזוג שלהם. אבל כן, בתיאורים האלה, גם אם הם מרומזים, אדם יכול לזהות את עצמו, כמו גם את האחרים, בדיוק מפני שהאיווי הוא קשר, יחס עם הסימן של האחר, האולטרה-מורגש (*ultra sensible*). כי האיווי עובר מאחד לשני, הוא מתקשר, הוא מתהפך, והוא גם המראה של העפרוני, כלומר, הוא מוליך שולל.

אבל יש דבר נוסף פרט לאיווי, יש את ההתענגות, וברמה הזו, אדם לא יכול לזהות את עצמו. ברמה הזו אין בן זוג אנושי. ברמה הזו לאדם אין בן זוג שותף לא מהמין שלו ולא מהמין השני. שם יש תביעה (*exigence*) חסרת רחמים, שבמונחים של פרויד נקראת הדחף. תביעה שלא ניתן להרוותה כמו צמא, שלא ניתן לספקה כמו רעב, ציווי מוחלט, תביעה אבסולוטית, שלא ניתן לבטאה במילים, אך איננה יודעת שובע, תמיד רוצה עוד, אינה מכירה בגבולות או בסיום הזמן. לתביעה זו אין פנים, אין ראש, היא 'ללא-ראש' (*acephallic*). היא אף אינה נצמדת לאדם אחר, אלא רק מחפשת סיפוק עצמי, לאבזם בעצמה את החגורה שלה, באמצעים או דבר מה שיאפשר לגוף להתענג (*jouir*) מעצמו. הדבר הזה שהדחף זקוק לו, ובלעדיו זו מועקה, זוהה ע"י פרויד. בהתחלה באזורים שונים של הגוף, אך הוא גם הבחין כי אזורי הגוף הללו ניתנים היו להחלפה באמצעות פיתיונות, באמצעות מראיות עין (סמבלנטיים). ומהו הפתיון הזה? זו פיסת הבד הקטנה שהילד מתחנן לקבלה על מנת להירדם איתה, והיא מרגיעה אותו באופן מסתורי, אבל זה גם האובייקט האמנותי המתוכנן ביותר, או האובייקט הטכנולוגי החדיש ביותר, ועבור כל אחד זהו בן זוג חיוני, אבל זה לא בן אנוש. זה בלתי אנושי, או ליתר דיוק זה א-אנושי וזה לא מוביל אותך ישירות לבן הזוג המיני, זה בכלל לא אותו דבר כמו בן הזוג המיני. זה ביזארי, ללא ספק, אבל זה מה שהיא, התגלית של פרויד ומה שאנחנו עושים שוב בפסיכואנליזה: יש את הצד של האיווי ויש את הצד של ההתענגות

(jouissance) ושני הצדדים הללו, באופן טבעי, לא מתאימים. יש תהום, יש שבר בין השניים. ארוטיות כמו שאומרים, היא לא כולה מקשה אחת. היא מפוצלת.

למרבה המזל, בין ההתענגות לאיווי, יש אהבה. אהבה מאפשרת לנו להאמין שכל זה יכול להחזיק יחד: מצד אחד בן הזוג המיני, מצד שני הפרטנר הא-אנושי שזקוק להתענגות. אהבה מאפשרת לנו להאמין שזה יוצר אחד, ואפילו מאפשרת לנו להאמין שאתה יוצר אחד עם בן/בת הזוג שלך. וזה אפילו קורה, שבאמצעות אהבה שאתה משיג, אתה יוצר בן זוג אלוהי, על-אנושי, אלוהים בפני עצמו. רק שאהבה היא תלוית מזל. אהבה תמיד תלויה במפגש, היא לעולם לא נכתבת מראש. האופן שבו איווי, התענגות ואהבה משתלבים הוא ייחודי מאוד עבור כל אחד והוא תלוי מקרה. אנו חווים את זה באמצעות פסיכואנליזה. אנחנו תמיד בסופו של דבר, מראים שהמיניות, היחס למין, נקבע עבור כל אדם באמצעות מפגש, באופן אקראי, על ידי גורל מסוים. ובדיוק מפני שזה לא כתוב מראש, איננו יכולים לתת נוסחה כללית לזה, תקפה עבור כולם. שם, בנקודה הזו, הנוגעת ליחס המיני במין האנושי, על המדע להכריז על הפסד. שם, בנקודה הזו, זה בלתי אפשרי למצוא נוסחה שתירשם במציאות של הדברים, בממשי, נוסחה שהיחס המיני יציית לה. היינו אומרים שכל דבר בעולם הזה יודע מה לעשות, כוכבי לכת ובעלי חיים. עבור הראשונים יש את הנוסחה של הגרביטציה, עבור האחרונים, יש אינסטינקט, אבל בין גברים ונשים היחס המיני לא מתוכנת, לא נכתב בתוכנית מראש.

אז במקום הנוסחה החסרה, מה יש? יש מגוון שלם. המגוון הבלתי צפוי של המיניות האנושית. יש מפגשים של אהבה, יש את החזרות של האיווי, יש את הטראומטיזמים של ההתענגות, והמפגשים הללו, החזרות הללו – הטראומות האלה, הן תמיד מפתיעות. ניבויים בלתי אפשריים, פדגוגיות אימפוטנטיות והימנעות אינם יכולים, כמובן, לעשות דבר, מכיוון שהיחס המיני עם האחר לא נכתב מראש, הוא מומצא.

תמיד יש אלמנט של המצאה בזוג. ללא ספק יש לוגיקה שעובדת, אבל זה לא אוניברסלי, זה פרטיקולרי עבור כל אחד, ואנחנו יכולים רק לכונן את זה מחדש, בדיעבד. מה היא הלוגיקה הזו? זו הדרך שבה, אם יורשה לי לומר, כל אחד מתמודד עם היעדר התכנות המיני, ואנחנו יכולים להתמודד רק עם העקמומיות (*de traviole*), עם כישלון מסוים, כלומר, עם סימפטום. בכל פעם שיש לאדם, מה שנקרא, יחסי מין, זה תמיד סימפטומטי. קשר, איחוד שבמציאות אינו עומד בשום נורמה, שום נורמליות. הנורמה, הנורמליות, הן רק מופעים.

מה שמאחורי הקלעים, מה שהכי ממשי מאחורי הקלעים הוא סימפטום. כמובן, ישנם סימפטומים שאנחנו יכולים לרפא, להפסיק לעשות בהם שימוש, אך קיים סימפטום שאין מפלט ממנו, אחד שאיננו יכולים להירפא ממנו, מכיוון שהוא נובע מהיעדר בממשי, מהיעדרה של תבנית, של חוק, של יחס מיני.

באשר לסימפטום הבלתי ניתן לריפוי הזה, שנכח במיניות ככזו, אנחנו לא באמת יכולים לתת לזה פתרון. זה נותר חידה. אנחנו רק יכולים להסתדר עם זה. לעשות פסיכואנליזה זה לתחם, לחלץ, לבדד, את הדרך שבה נתקלת בחידה המינית. זה להאיר את האופן שבו הלא מודע שלך פירש את החידה הזו, וזה למצוא דרך טובה יותר להתמודד איתה.

תרגום מאנגלית: נטע נשילביץ